

BOSNA I HERCEGOVINA

**DOKUMENT PROGRAMA DOSTOJANSTVENOG
RADA ZA ZEMLJU**

2008. – 2010.

Potpisna strana

DOKUMENT PROGRAMA DOSTOJANSTVENOG RADA ZA ZEMlju BOSNU I HERCEGOVINU 2008. – 2010.

Ovaj Program odražava strateško planiranje aktivnosti saradnje ILO-a sa Bosnom i Hercegovinom za period 2008.- 2010. godina i pripremljen je sa konstituentima ILO-a u svrhu promoviranja dostojanstvenog rada, kao ključne komponente razvojnih politika i istovremeno kao cilja državne politike vlada i socijalnih partnera.

Identificirana su tri glavna prioriteta koja usmjeravaju i određuju oblike pomoći ILO-a u trogodišnjem periodu. Ti prioriteti su:

- Prioritet 1: Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera radi unaprjeđenja upravljanja tržištem rada na razini države, entiteta i distrikta.
- Prioritet 2: Mjere za smanjivanje neformalne ekonomije su dogovorene i provedene od strane vlade u konsultaciji sa socijalnim partnerima.
- Prioritet 3: Poboljšana izrada politike socijalne zaštite.

Potpisujući ovaj dokument strane učesnice odobravaju Program dostojanstvenog rada za zemlju i ističu svoja zajednička nastojanja ka ostvarivanju njegovih ciljeva.

Ispred Vijeća ministara BiH:

Ispred Međunarodnog ureda rada:

NJ.E. gospodin Sredoje Nović
Ministar civilnih poslova Bosne i Hercegovine

gospodin Mark Levin
Direktor ILO SRO Budapest

Budimpešta, Mađarska
oktobar 2009.

Sadržaj

SPISAK SKRAĆENICA.....	
UVOD	
I. TRENUTNA SITUACIJA IZ PERSPEKTIVE DOSTOJANSTVENOG RADA	
II. POUKE IZVUČENE IZ PRETHODNE SARADNJE.....	
III. PRIORITETNA PODRUČJA SARADNJE	
PRIORITET 1: JAČANJE KAPACITETA VLADINIH INSTITUCIJA I SOCIJALNIH PARTNERA RADI UNAPRJEĐENJA UPRAVLJANJA TRŽIŠTEM RADA NA RAZINI DRŽAVE, ENTITETA I DISTRIKTA.....	
PRIORITET 2: MJERE ZA SMANJIVANJE NEFORMALNE EKONOMIJE SU DOGOVORENE I PROVEDENE OD STRANE VLADE U KONSULTACIJI SA SOCIJALNIM PARTNERIMA.....	
PRIORITET 3: POBOLJŠANA IZRADA POLITIKE SOCIJALNE ZAŠTITE.....	
IV. UPRAVLJANJE I PROVEDBA	
V. ARANŽMANI NADZORA, PROVEDBE I EVALUACIJE.....	

SPISAK SKRAĆENICA

BD	Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
CDS	Razvojna strategija za zemlju
DWCP	Program dostojanstvenog rada
EO	Organizacija poslodavaca
ESC	Ekonomsko-socijalno vijeće
EU	Evropska unija
FBIH	Federacija Bosne i Hercegovine
ILO	Međunarodna organizacija rada
LDS	Rješavanje radnih sporova
MDGs	Milenijumski razvojni ciljevi
MTDS	Srednjoročna strategija razvoja
OSH	Sigurnost i zdravlje na radu
PRSP	Strategija borbe protiv siromaštva
RS	Republika Srpska
SAA	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SIS	Strategija socijalne uključenosti
SRO	Podregionalni ured
TU	Sindikatski udruženje
UN	Ujedinjeni narodi
UNDAF	Okvir razvojne pomoći Ujedinjenih naroda

UVOD

Primarni cilj Međunarodne organizacije rada (ILO) je unaprjeđivanje mogućnosti za žene i muškarace da dobiju dostojanstven i produktivan posao u uvjetima slobode, jednakosti, sigurnosti i ljudskog dostojanstva. Programi dostojanstvenog rada za zemlju (DWCP) promoviraju dostojanstven rad kao ključnu komponentu razvojnih politika i istovremeno kao cilj nacionalne politike vlada i socijalnih partnera. Postojeći program za zemlju je usaglašen sa međunarodnim razvojnim agendama, poput Milenijumskih razvojnih ciljeva kao i sa Okvirom za razvojnu pomoć Ujedinjenih naroda (UNDAF) koji se temelji na državnim razvojnim ciljevima. Također, on uzima u obzir prioritete konstituenata ILO-a koje su oni naveli tokom konsultacija održanih s njima. Program navodi politike, strategije i rezultate koji su potrebni kako bi ostvario napredak ka dostojanstvenom radu za sve ljude. Ovaj dokument odražava strateško planiranje aktivnosti saradnje ILO-a sa Bosnom i Hercegovinom za period 2008.-2010. godina. Odražavajući ocjenu o protekloj saradnji kako konstituenata tako i stručnjaka ILO-a, Program ima za cilj doprinijeti ostvarivanju održivih rezultata osiguravanjem veće sinergije i jače povezanosti aktivnosti ILO-a u Bosni i Hercegovini.

Utvrđene nadležnosti u Bosni i Hercegovini u oblastima obuhvaćenim DWCP-om će se u cijelosti poštivati za sve vrijeme njegove provedbe.

I. TRENUTNA SITUACIJA IZ PERSPEKTIVE DOSTOJANSTVENOG RADA

Neposredno nakon rata i uz podršku međunarodne pomoći, Bosna i Hercegovina je ušla u proces fizičke, ekonomske i socijalne rekonstrukcije. Premda se proces odvijao u kontekstu složene strukture upravljanja i različitom dinamikom, ostvareni su brojni rezultati. Ti rezultati se ogledaju u obnovljenoj infrastrukturi, napretku u ekonomskoj rekonstrukciji i stabilnosti, općenito niskoj inflaciji, uznapređovanoj privatizaciji, te napretku u reformi finansija, trgovinske politike i javne uprave. Međutim, provedba nekih drugih strukturnih reformi je bila spora i neravnomjerna.

Prva (revidirana) državna srednjoročna strategija razvoja 2004.-2007. (MTDS/PRSP) je težila ka transformaciji uveliko zavisne ekonomije u samo-održivu ekonomiju, ali također i ka smanjenju siromaštva. Ona je imala tri strateška cilja: a) stvoriti uvjete za održiv i uravnotežen ekonomski razvoj, b) smanjiti siromaštvo za 20 postotaka i c) ubrzati EU integracije. Iako je Strategija razvoja za zemlju 2008.-2013. (CDS) još uvijek u pripremi, čini se da će njeni glavni strateški ciljevi biti usmjereni na jačanje makroekonomske stabilnosti, održivi razvoj, konkurentnost, zapošljavanje, EU integracije i socijalnu uključenost. Također, uporedo sa izradom CDS priprema se i Strategija socijalne uključenosti (SIS). Velika je vjerovatnoća da će SIS biti fokusirana na unaprjeđenje penzione politike, politike zapošljavanja, te socijalne politike zajedno sa drugim pitanjima, kao što su poboljšanje zdravstvenih i obrazovnih sistema. Drugi važan dokument o ključnim strukturnim reformama je Akciona platforma koju su u oktobru 2007. g. potpisali predsjedavajući Vijeća ministara, premijeri entiteta i gradonačelnik Brčko distrikta. Akciona platforma ima za cilj ubrzavanje provedbe hitnih reformi radi privlačenja investicija, bržeg otvaranja radnih mjesta i poboljšanja životnog standarda u zemlji.

Pregovori sa EU u vezi sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SAA), koji su pokrenuti u 2005.godini okončani su potpisivanjem SAA-a 16. juna 2008. godine. Zaključivanje SAA-a je prvi korak ka institucionaliziranju odnosa između BiH i EU, čime se omogućava postepeno pripremanje BiH za sticanje punopravnog članstva u EU.

Tokom protekle decenije, zemlja je, premda u različitom obimu, ostvarila napredak u oblastima koje promovira Agenda dostojanstvenog rada¹. Na primjer, zemlja je ratificirala nekoliko konvencija koje se odnose na socijalni dijalog, uključujući i osnovne konvencije br. 87 u vezi sa slobodom udruživanja, br. 98 o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje, te prioritetnu konvenciju br. 144 o tripartitnim konsultacijama. Istovremeno i sukladno Ustavu BiH, svaki entitet i Brčko distrikt su uspostavili zakonski okvir kojim se uređuju radni odnosi između poslodavaca i radnika i njihovih organizacija. Na državnoj razini, donesena su dva važna zakona²; oni uređuju radne odnose u javnoj službi na državnoj razini. Organizacije poslodavaca i radnika su se formirale i počele sa radom kako na razini entiteta i Brčko distrikta (BD), tako i na državnoj razini. Međutim, još uvijek postoje neke zakonske i proceduralne prepreke u zakonodavnoj proceduri registracije koje sprječavaju registraciju organizacija radnika i njihovog normalnog funkcioniranja sa ciljem unaprjeđivanja interesa svog članstva. Čini se da ovakvo stanje onemogućava promoviranje efektivnog tripartitnog socijalnog dijaloga na državnoj razini.

Ekonomsko-socijalna vijeća djeluju u oba entiteta i BD-u, kao i u određenim kantonima Federacije BiH. Ona služe kao tijela za tripartitni socijalni dijalog između javnih vlasti i socijalnih partnera. U dva entiteta i BD-u se socijalni partneri konsultiraju u pogledu široke lepeze ekonomskih i socijalnih pitanja, uključujući i o prijedlozima zakona u oblasti socijalne i radne politike, najnižoj plaći i drugim pitanjima s tim u vezi.

Stoga tripartizam i socijalni dijalog predstavljaju bliske koncepte, a tripartitna tijela raspravljaju spektar ekonomskih i socijalnih pitanja. Poslodavci i radnici i njihove odnosne organizacije pregovaraju o uvjetima rada na razini sektora i preduzeća, doneseni su zakoni o radu i zapošljavanju koji su kompatibilni sa tržišnom ekonomijom, a uspostavljen je i sistem socijalne zaštite.

Unatoč naporima koji se ulažu na provedbi radnog zakonodavstva, npr. inspekcije rada izvještavaju o brojnim aktivnostima preduzetim radi borbe protiv nezakonitog zaposlenja, postoje i mnogi drugi aspekti povrede radnog zakonodavstva, kao što su neisplaćivanje plaća i socijalnih doprinosa, diskriminacije na radu, itd. Iako su doneseni zakoni kojima se uređuju uvjeti za registraciju, te djeluju organizacije poslodavaca i radnika, prema ocjeni nadzornih tijela ILO-a, još uvijek postoje poteškoće u vezi sa slobodom udruživanja u zakonodavstvu i praksi.

Premda su zaključeni mnogi bipartitni kolektivni ugovori, kolektivno pregovaranje na razini sektora i preduzeća traži daljnje unaprjeđivanje, uključujući i uspostavljanje mehanizama za rješavanje industrijskih sporova. Unatoč činjenici da je uspostavljanje Ekonomsko- socijalnog vijeća na državnoj razini bilo predviđeno u MTDS 2004.-2007., a također dogovoreno sa konstituentima ILO-a tokom izrade prethodnog Programa dostojanstvenog rada za zemlju, ono još uvijek nije uspostavljeno.

U BiH je sistem mirenja i medijacije kojim se radnicima i poslodavcima pomaže da svoje sporove prijateljski rješavaju u ranoj fazi razvoja u dva entiteta i BD. Donošenjem Zakona o postupku medijacije u BiH iz 2004.g. formirano je Udruženje medijatora u FBiH u martu 2002. (ne postoji udruženje medijatora na razini entiteta). No čini se da se poslodavci i radnici rijetko koriste uslugama koje nudi ova institucija. Jedan od razloga za ovo stanje je da postojeći medijatori nisu specijalizirani u radnim sporovima, već se bave svim vrstama građanskih sporova (porodičnim, imovinskim sporovima, itd.). Isto se može reći za institucije u RS i BD. To rezultira time da se sporovi na razini preduzeća još uvijek rješavaju industrijskom akcijom ili sudskim procesom, čime se podriva mir na radnom mjestu, koji je već prilično slab usljed problema nastalih restrukturiranjem preduzeća

---

¹ ILO definira dostojanstven rad kako slijedi: "da promovira prilike za žene i muškarce da dobiju dostojanstven i produktivan posao u uvjetima slobode, jednakosti, sigurnosti i dostojanstva", Izvještaj generalnog direktora ILO-u, juni 1999.g, Ženeva.

² Zakon o državnoj službi u institucijama BiH i Zakon o radu u u institucijama BiH.

(privatizacija i slično) i posljedica po sigurnost zaposlenja. Rješavanje sporova u javnoj službi na državnoj razini također iziskuje posvećivanje određene pažnje.

Ovakvo stanje treba rješavati, a udruženjima medijatora koja djeluju na razini entiteta i BD treba pomoći u razvijanju kompetencija u širokoj oblasti sporova koji se odnose na radne odnose. Podizanje svjesnosti i obučavanje tima medijatora u pitanjima iz radnih odnosa i savremenim tehnikama medijacije i arbitraže su ključni, kako bi se ponovo upostavio kredibilitet Udruženja medijatora naspram socijalnih partnera i uspješnost njihovog djelovanja.

I pored stope održivog gospodarskog rasta od 5.7 postotaka tokom trogodišnjeg perioda 2004.-2006.g, rast zaposlenosti je bio ispod zadovoljavajućeg u istome periodu.³ U 2006.g., ukupna stopa zaposlenosti od 35 postotaka je bila niska sa velikim disparitetom između stopa za muškarce i žene (46.1 i 24 postotaka svaki), dok se udio neformalne zaposlenosti procjenjuje na jednu trećinu od ukupne zaposlenosti. Neformalnost je neposredno povezana sa godinama života, budući da je više od 50 postotaka mladih radnika angažirano u neformalnom zaposlenju u poređenju s nekih 29 postotaka radnika u aktivnoj dobi u starosnoj grupi 25-49 godina. Prijelaz kako neformalnih radnika, tako i preduzeća u formalnu ekonomiju ostaje politički prioritet visoko plasiran na agendi kreatora politike. Iako posljednji podaci iz Pregleda radne snage u 2007.g. navode da se između 2006. i 2007.g. nezaposlenost smanjila za 2 postotna poena, trenutna ukupna stopa iznosi 29 postotaka. Nezaposlenost, kao glavni faktor siromaštva, je još uvijek veoma visoka i iako predviđena CDS 2004.-2007., zemlja još uvijek nema aktivnu politiku zapošljavanja. Nezaposlenost je posebno raširena među mladim ljudima. U 2006. g. ukupna stopa nezaposlenosti mladih je iznosila 62.3 postotaka, jedna od najviših u cijelome svijetu. Iako je koeficijent stope nezaposlenosti mladi-ka-odraslim od 2.2 sličan prosječnoj stopi za podregion Zapadnog Balkana, razina nezaposlenosti mladih je alarmantno visoka. Nadalje, periodi nezaposlenosti su dugoročne prirode (u prosjeku duže od dvije godine) i više pogađaju žene i nekvalificirane radnike, a posebno one starije od 45 godina. Ukupna stopa neaktivnosti od 48,7 je također veoma visoka i najvećim je dijelom posljedica neučešća žena na tržištu rada. U 2006.g. stopa neaktivnosti žena je bila gotovo dvostruko viša od stope za muškarce (62.6 i 34.5 postotaka svaki).

Unatoč činjenici da se siromaštvo smanjilo u periodu 2004.-2007.g., još uvijek oko 20% stanovništva živi u siromaštvu. Loš životni standard i ratne povrede se nalaze među glavnim razlozima zbog kojih je sistem socijalne zaštite permanentno izložen pritisku za različitim vrstama naknada, a čije finansiranje traži velika izdvajanja iz budžeta.

Programom dostojanstvenog rada za zemlju 2008.-2010. će se nastaviti pomoć ILO-a zemlji u provedbi njenih razvojnih agendi i agendi socijalne uključenosti zajedno sa drugim međunarodnim organizacijama. On odražava prioritete konstituenta uz uvažavanje strateških ciljeva CDS 2008.-2013. i Akcione platforme iz oktobra 2007. godine. On je također usaglašen sa međunarodnim razvojnim programima: Milenijumskim razvojnim ciljevima (MDGs) i Okvirom za razvojnu pomoć Ujedinjenih naroda (UNDAF) 2005.-2008. koji artikulira glavne izazove za BiH, među kojima su oni koji se odnose na upravljanje i socijalnu zaštitu sadržani i u Programu za zemlju, te UNDAF-om 2010.-2014. gdje su evidentne veze za rezultatima koji se odnose na demokratsko upravljanje i socijalnu uključenost. Kao član UN porodice u BiH, ILO saraduje sa drugim UN agencijama putem UN tematskih grupa za pitanja spolova i pitanja HIV/AIDS na razini zemlje, te izradom i provedbom zajedničkih projektnih prijedloga i aktivnosti.

---

³ Podaci o pokazateljima tržišta rada su preuzeti iz BiH Ispitivanja tržišta radne snage iz 2006. i 2007., i Pregleda politike zapošljavanja za Bosnu i Hercegovinu, Međunarodna organizacija rada i Vijeće Evrope, Strazbur (u pripremi).

II. POUKE IZVUČENE IZ PRETHODNE SARADNJE

DWCP 2006.-2007. za Bosnu i Hercegovinu je finaliziran početkom 2006.g. na temelju konsultacija sa konstituentima. Iako nije bio formalno potpisan, vlade su ga podržale razmjenom pisama. Osim što je bio uključen u sve faze Programa, nacionalni koordinator ILO-a je organizirao završnu evaluaciju s predstavnicima vlada i organizacija poslodavaca i radnika u formi individualnih sastanaka tokom januara i februara 2008. godine.

Završna samo-evaluacija je pokazala da je tehnička pomoć ILO-a koju je pružala Vijeću ministara kako bi bolje ispunjavalo svoje ustavne obaveze (koje proizilaze iz Ustava ILO-a, prim.prev.) bila uspješna. Preostale obaveze koje proizilaze iz člana 22. Ustava ILO-a su ispunjene, a Vijeće ministara je također preduzelo korake u vezi s dostavljanjem državnim organima onih međunarodnih standarda rada koje je Međunarodna konferencija rada usvajala od 1993.g. pa nadalje.

S obzirom da Sporazum o Ekonomsko-socijalnom vijeću na državnoj razini još uvijek nije bio potpisan, od ILO-a je ipak zatraženo da s tim u vezi nastavi pružati podršku konstituentima. Istovremeno, zakonske i proceduralne prepreke u vršenju prava na slobodu udruživanja i kolektivno pregovaranje nisu otklonjenje saglasno zahtjevu nadzornih tijela ILO-a. ILO će u ovom trogodišnjem periodu nastaviti da radi sa vlastima u BiH kako bi se zakonodavstvo i praksa u vezi sa slobodom udruživanja usaglasili s načelima međunarodnih radnih standarda. Na razini entiteta, socijalni partneri smatraju da vlade ne pridaju dovoljno značaja njihovim stavovima. Stoga će osim njihovih preokupacija u ovom programu biti aktuelni i reprezentativnost socijalnih partnera i uspostavljanje odgovarajućih kriterija.

U području zapošljavanja je izrađen Državni pregled politike zapošljavanja za BiH, a njegove preporuke, koje trebaju odobriti konstituenti, će se koristiti prilikom osmišljavanja narednih aktivnosti.

U području izrade politike socijalne sigurnosti vlade i socijalni partneri su izjavili da imaju identično poimanje minimalnih standarda ILO-a. No ipak je zatraženo da se nastavi rad na uspostavljanju tripartitnih odbora u institucijama socijalne sigurnosti i uključivanju socijalnih partnera u penzionu reformu. U području sigurnosti i zdravlja na radu (OSH), ILO je dala komentare na zakone koji se odnose na sigurnost i zdravlje na radu Republike Srpske i Federacije BiH. U Republici Srpskoj je Zakon o sigurnosti i zdravlju na radu stupio na snagu 1. januara 2008. g., dok je u Federaciji BiH upućen u parlamentarnu proceduru. Socijalni partneri u FBiH su prigovorili da Ekonomsko-socijalno vijeće nije raspravljalo Nacrt Zakona o sigurnosti i zdravlju na radu. Inspekcije rada primjenjuju metodologije i instrumente ILO-a, a ILO-u su upućene pohvale zbog podrške u tom smislu. Grupa sindikalnih stručnjaka je obučena u pitanjima sigurnosti i zdravlja na radu, a poslodavci su zatražili da se ova aktivnost organizira i za njih u ovom trogodišnjem periodu.

Kao opća napomena, čin samo-evaluacije je otkrio da je potrebno dalje produbiti saznanja konstituenata o Agendi dostojanstvenog rada i UNDAF-u, kao i njihovoj ulozi u istim. Ukazano je na duge periode nedjelovanja između dvije uzastopne aktivnosti ILO-a, i zatraženo je više povratnih informacija.

Općenito je utvrđeno da je pravovremena i kvalitetna pomoć bila korisna u svim područjima djelovanja. Međutim, predložena je promjena načina rada i kreiranje tijela sastavljenog od predstavnika ILO-a i konstituenata, kako bi se povećala odgovornost svih strana uključenih u proces provedbe novog PDRZ-a.

III. PRIORITETNA PODRUČJA SARADNJE

Uzimajući u obzir pouke izvučene iz protekle saradnje, ILO će težiti ka jačanju kapaciteta konstituenata i proširivanju uticaja Politike dostojanstvenog rada ILO-a saglasno Milenijumskim razvojnim ciljevima za Bosnu i Hercegovinu, UN Zajedničkoj procjeni za zemlju i vladinim akcionim programima. Strategija će se temeljiti na djelovanju uz direktno uključivanje konstituenata i multilateralnih i bilateralnih donatora.

Unutar sveobuhvatne teme "Dostojanstven rad za sve" ILO će se u ovom periodu 2008.-2010.g. u Bosni i Hercegovini fokusirati na tri programska prioriteta za zemlju, koje treba posmatrati kao dugoročne ciljeve:

- I. Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera radi unaprjeđenja upravljanja tržištem rada na razini države, entiteta i distrikta.
- II. Mjere za smanjivanje neformalne ekonomije su dogovorene i provedene od strane vlade u konsultaciji sa socijalnim partnerima.
- III. Poboljšana izrada politike socijalne zaštite.

ILO ima komparativnu prednost u razvijanju programa i planova, te izvođenju programa tehničke saradnje koji imaju za cilj ostvarivanje gore pomenutih ciljeva. Preciznije, Sekretarijat ILO-a ima dugogodišnje iskustvo i tehničku ekspertizu u područjima radnih standarda, unaprjeđivanja zapošljavanja, socijalne zaštite i socijalnog dijaloga. On je na potpuno zadovoljstvo donatora i zemalja primatelja provodio brojne projekte u centralnoj i istočnoj Evropi.

Prioritet 1: Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera radi unaprjeđenja upravljanja tržištem rada na razini države, entiteta i distrikta

Potreba za snažnijim institucijama koje su sposobne da provode reformske procese u vezi sa EU-SAA, CDS i SIS 2008.-2013. i Akcionom platformom se proteže kroz sve razvojne prioritete. Intervencije ILO-a u izgradnji kapaciteta će ciljati aktere socijalnog dijaloga i institucije socijalnog dijaloga.

Rezultat 1: Ekonomsko-socijalno vijeće na državnoj razini uspostavljeno i operativno (BIH 101)

ILO je proteklih godina radila sa konstituentima na ovom pitanju, međutim zbog nekoliko razloga Ekonomsko-socijalno vijeće još uvijek nije uspostavljeno na državnoj razini. Na osnovu zahtjeva tripartitnih konstituenata bit će im pružena tehnička pomoć na stvaranju pretpostavki za uspostavljanje državnog Ekonomsko-socijalnog vijeća.

Pokazatelji rezultata:

- Objektivni kriteriji reprezentativnosti za zastupljenost u Ekonomsko-socijalnom vijeću vijeću su dogovoreni između socijalnih partnera i Vijeća ministara.
- Tripartitni sporazum o formiranju Ekonomsko-socijalnog vijeća na državnoj razini je finaliziran i potpisan uz vođenje računa o Ustavu BiH i drugim relevantnim zakonima u zemlji.
- Vijeće ministara započinje uspostavljanje Ekonomsko-socijalnog vijeća i izdvaja sredstva za funkcioniranje njegovog sekretarijata (prostorije, regrutiranje osoblja i budžetska izdvajanja).
- Reprezentativni socijalni partneri i relevantna državna ministarstva imenuju svoje članove u Ekonomsko-socijalnom vijeću, uključujući i jedan broj žena.
- Ekonomsko-socijalno vijeće donosi svoje interne propise, bira predsjedavajućeg i donosi svoje planove rada.
- Zapisnici Ekonomsko-socijalnog vijeća pokazuju aktivno učešće socijalnih partnera u BiH.

Rezultat 2: Efikasna radna administracija uključujući i uspostavljanje efektivnog mehanizma za rješavanje sporova na razini države, entiteta i distrikta (BIH 103)

ILO će pomagati tripartitnim konstitutentima na razini države, entiteta i distrikta da osnaže postojeće mehanizme i uspostave nove alternativne sisteme radnih sporova tamo gdje ne postoje.

Tehnička pomoć koju će ILO pružiti uključit će:

- tehnički savjet zainteresiranim ministarstvima i socijalnim partnerima u vezi s formuliranjem politike sprječavanja radnih sporova.
- obučavanje imenovanih timova medijatora/miritelja o tehnikama medijacije/mirenja za rješavanje radnih sporova (LDS) u pred-sudskoj fazi.
- učešće tripartitne delegacije na Regionalnoj konferenciji o LDS za zemlje Zapadnog Balkana i Moldaviju.

Pokazatelji rezultata:

- Akcioni plan je odobren za državu, svaki entitet i BD na tripartitnoj osnovi radi uspostave i/ili jačanja alternativnog sistema za prijateljsko rješavanje radnih sporova.
- Nadležna ministarstva na razini države, entiteta i distrikta pokreću provedbu akcionog plana i izdvajaju sredstva u okviru svog budžeta.
- Spolno uravnoteženi timovi medijatora/miritelja koji su utvrđeni u saradnji sa socijalnim partnerima su obučeni u rješavanju radnih sporova, a procedure medijacije/konsultacije koje su definirane u konsultaciji sa socijalnim partnerima su operativne.

Rezultat 3: Povećana važnost organizacija poslodavaca i radnika kod postojećeg i budućeg članstva putem pružanja novih i boljih usluga (BIH 104)

Kao nastavak prethodnog rada, te radi pružanja potpore i osnaživanja žena u sindikatima, ILO će podržati uključivanje žena iz postojećih mreža za žene na razini zemlje u kolektivno pregovaranje i pomoći im da učinkovito učestvuju u procesima pregovaranja i ugrade pitanja spolova u kolektivne ugovore.

Jačanje organizacija poslodavaca će s jedne strane pružiti potporu izgradnji članstva i pružanju usluga njihovim članovima, a s druge strane će izgradnja kapaciteta ciljati razvijanje ekspertize u specifičnim pitanjima od značaja i interesa.

Pokazatelji rezultata:

- Sindikati su poboljšali usluge i shodno tome raste njihovo članstvo; oni su poboljšali vidljivost u javnosti, pitanja spolova su ugrađena u kolektivne ugovore.
- Organizacije poslodavaca su razvile nove ili bolje usluge za članove što će voditi ka povećanom članstvu; u zajednici će postojati šire razumijevanje za pitanja koja su od važnosti za poslodavce, a poslodavci će osigurati učinkovito predstavljanje članova.

Prioritet 2: Mjere za smanjivanje neformalne ekonomije su dogovorene i provedene od strane vlade u konsultaciji sa socijalnim partnerima

Pretvaranje neformalnog zaposlenja u formalno predstavlja visoki prioritet vlade. Postoji potreba za većom koordinacijom između institucija i izradom integralne strategije za borbu protiv problema.

Rezultat 1: Na razini entita i BD su uspostavljeni bolji mehanizmi koordinacije i uključuju socijalne partnere radi provedbe mjera kojima se promovira prijelaz iz neformalne u formalnu ekonomiju (BIH 126)

ILO će pružiti tehničku pomoć konstituentima na razini entiteta i BD radi rješavanja problema neformalne ekonomije i promoviranja saradnje među različitim institucijama uključenim u borbu protiv neprijavljenog rada.

Pokazatelji rezultata:

- Definirana je integralna strategija i pokrenuta njena provedba kako bi se rješavalo pitanje neformalne ekonomije na temelju pune saradnje između vlade i socijalnih partnera.
- Pitanja jednakosti spolova su ugrađena u definiranu strategiju.

Rezultat 2: Uspostavljen je povoljniji zakonski ambijent poslovanja i mjere usmjerene ka povećanju produktivnosti i kvalitete rada radi ohrabrivanja preduzeća i radnika da se angažiraju u formalnoj ekonomiji (BIH 127)

Socijalni partneri će dobiti pomoć kako bi mogli da se bave i aktivno doprinesu smanjivanju neformalne ekonomije.

Pokazatelji rezultata:

- Razvijene strategije za povećanje sindikalnog članstva.
- Urađen izvještaj organizacije poslodavaca o analiziranim rezultatima istraživanja, uključujući i preprekama za poslodavce da uđu u formalnu ekonomiju.
- Izvješće sa radionice identificira mjere kojima se poslodavcima pomaže da prijeđu u formalnu ekonomiju.
- Poslodavci priredili i provode akcioni plan za podizanje svjesnosti.
- Pripremljeni i vladi predstavljeni prijedlozi kojima se sugeriraju promjene u zakonodavnom ambijentu.

Rezultat 3: Razvijene i provedene lokalne ekonomske strategije i strategije zapošljavanja, te programi i instrumenti radi poboljšanja kvaliteta zaposlenja i konkurentnosti preduzeća. (BiH128)

ILO će pružiti tehničku pomoć lokalnim institucijama, uključujući i socijalnim partnerima, kako bi se povećalo razumijevanje uzroka i veličine neformalne ekonomije, te razvile strategije koje promoviraju zapošljavanje u formalnu ekonomiju. To će se postići provedbom pokaznih projekata koji ciljaju specifične ekonomske pod-sektore i geografska područja. Kapacitet u osmišljavanju i provedbi programa zapošljavanja će se ojačati kroz tehničku pomoć službama za zapošljavanje, kao i razvijanjem operativnih instrumenata i tehnika za pružanje usluga. Lekcije naučene iz pilotne provedbe će se koristiti za ponavljanje sličnih strategija, programa i instrumenata u drugim sektorima i lokacijama.

Pokazatelji rezultata:

- Istražene su veze između neformalne ekonomije i konkurentnosti.
- Pomoć je pružena lokalno u prijelazu iz neformalne u odgovornu i održivu ekonomiju.
- Dostupne su kvalitetne strategije i akcioni planovi za bavljenje neformalnom ekonomijom.

Prioritet 3: Poboljšana izrada politike socijalne zaštite

Tehnička pomoć koju pruža ILO ima za cilj podijeliti znanje s vladom i socijalnim partnerima, i pružiti im informacije o različitim strateškim opcijama za donošenje odluka.

Rezultat 1: Strategije penzione reforme su dogovorene na bazi tripartitnih konsultacija, na osnovu smjernice iz ILO Konvencije br. 102 (BIH 151)

ILO će pomoći svojim tripartitnim konstituentima u izradi okvira strateških opcija penzione reforme putem tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta da provedu penzionu reformu.

Pokazatelji rezultata:

- Donesen je novi penzioni zakon i započeta njegova primjena.

Rezultat 2: Uspostavljeni napredni mehanizmi za upravljanje socijalnom sigurnošću uz aktivno učešće socijalnih partnera (BIH 152)

Kapaciteti socijalnih partnera će se osnažiti kako bi se aktivno uključili u debatu o penzionoj reformi. Stvaranje mehanizma kako bi se čula mišljenja socijalnih partnera je ključno pitanje u predstojećoj reformi, kao i u upravljanju penzionim sistemom općenito.

Pokazatelji rezultata:

- Osigurane normativne pretpostavke za uspostavljanje naprednih mehanizama za upravljanje socijalnom sigurnošću uz aktivno učešće socijalnih partnera.
- Socijalni partneri su aktivno uključeni u proces izrade strategije i donošenja odluka o penzionoj reformi.
- Stavovi socijalnih partnera se pravilno odražavaju u upravljanju sistemom socijalne sigurnosti.

Rezultat 3: Inspekcije rada i gdje je primjereno i upravne inspekcije i socijalni partneri koriste instrumente i procedure ILO-a osmišljene da unaprijede sigurnost i zdravlje na radu (BIH 153)

Upravne inspekcije su također uključene jer su one nadležne da nadgledaju provedbu zakona koji se primjenjuju na državne službenike i uposlenike u institucijama. Radni odnos u državnoj službi je reguliran posebnim zakonima i neko treba nadgledati njihovu primjenu.

ILO će pružiti tehničku pomoć radi unaprjeđenja sistema sigurnosti i zdravlja na radu i promoviranja ILO Konvencije br. 187 o promotivnom okviru o sigurnosti i zdravlja na radu. Tripartitnim konstituentima će se pružiti pomoć kako bi unaprijedili svoje kapacitete na razvijanju i provedbi strategije u vezi sa sigurnošću i zdravljem na radu. To će se uraditi u vidu nastavne akcije u vezi sa Općom diskusijom Međunarodne konferencije rada iz 2003.g. o sigurnosti i zdravlju na radu.

Pokazatelji rezultata:

- Tehnička pomoć ILO-a se koristi za osmišljavanje i razvijanje nacionalnog sistema sigurnosti i zdravlja na radu.
- Sindikalni stručnjaci za pitanja sigurnosti i zdravlja na radu koriste instrumente ILO-a.
- Predstavnici poslodavaca su obučeni u vezi s instrumentima sigurnosti i zdravlja na radu.
- Postignut tripartitni konsenzus u vezi s ratifikacijom Konvencije br. 187.

IV. UPRAVLJANJE I PROVEDBA

Programom saradnje upravljat će mreža sastavljena od Podregionalnog ureda u Budimpešti, nacionalnog koordinatora u Sarajevu, Regionalnog ureda za Evropu i stručnih jedinica u sjedištu u Ženevi. Nacionalni koordinator će imati koordinirajuću ulogu zajedno sa Podregionalnim uredom u Budimpešti. ILO će nastaviti svoju saradnju sa glavnim akterima u zemlji poput UN u okviru UNDAF-a, Svjetskom bankom i Delegacijom Evropske komisije.

Realizacija ciljeva programa će se vršiti kroz projekte stručne saradnje, savjetodavne misije i seminare radi distribucije informacija i izgradnje kapaciteta. Vanbudžetska i redovna budžetska sredstva ILO-a će se koristiti za finansiranje provedbe ovog programa za zemlju. Pomenuta ILO mreža će i dalje mobilizirati druge resurse radi praćenja ostvarenih rezultata, imajući u vidu prioritete interese konstituenata. Vlada i socijalni partneri će ustupiti svoje stručno osoblje i prostorije, te pružiti logističku potporu, gdje to odgovara. Oni se obavezuju na provedbu narednih koraka nužnih za postizanje očekivanih rezultata saglasno DWCP Planu rada koji će se izraditi.

V. ARANŽMANI NADZORA, PROVEDBE I EVALUACIJE

Provedba Programa dostojanstvenog rada će se vršiti redovno sa konstituentima upotrebom interaktivnih metoda. Službena putovanja ILO stručnjaka i njihovi interni izvještaji će se koristiti kao dio nadzornog procesa. Svakih šest mjeseci, Provedbeni plan Programa dostojanstvenog rada će interno razmatrati Odbor za pregled sastavljen od predstavnika konstituenata i nacionalnog koordinatora. Direktor Podregionalnog ureda u Budimpešti će procjenjivati dostignuća programa sa konstituentima u Bosni i Hercegovini najmanje jednom u tri godine. Godišnje će se Provedbeni plan Programa dostojanstvenog rada interno razmatrati i po potrebi prilagođavati kako bi odražavao promijenjene okolnosti, a u svrhu poboljšanja strategije provedbe.